

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ
У ЗАПОРІЗЬКІЙ ОБЛАСТІ

*ОПТИМІЗАЦІЯ ВИХОВНОЇ РОБОТИ
У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ:
ВЗАЄМОДІЯ ТА СИНЕРГІЯ РОЛЕЙ*

Збірник тез
Всеукраїнського круглого столу
11 квітня 2024 року

2024

УДК 377

Всеукраїнський круглий стіл проводиться відповідно до плану роботи Науково-методичного центру професійно-технічної освіти у Запорізькій області.

Організаційний комітет:

Паржницький О.В., директор НМЦ ПТО у Запорізькій області, кандидат педагогічних наук;

Линник Д.І., методист НМЦ ПТО у Запорізькій області;

Гритчина С.А., методист НМЦ ПТО у Запорізькій області.

До збірника увійшли матеріали з практичної діяльності педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти Запорізької, Луганської, Одеської, Сумської областей. Матеріали пройшли апробацію в закладах професійної (професійно-технічної) освіти та були представлені на Всеукраїнському круглому столі «Оптимізація виховної роботи у закладах професійної освіти: взаємодія та синергія ролей», організованого Науково-методичним центром професійно-технічної освіти у Запорізькій області. Матеріали збірника призначені для практичного використання у роботі педагогічних працівників закладів професійної освіти.

Розглянуто на засіданні науково-методичної ради Науково-методичного центру професійно-технічної освіти у Запорізькій області (протокол № 2 від 25.04.2024).

Матеріали подано в авторській редакції, за достовірність фактів, цитат, посилань на джерела, власних імен тощо відповідають автори публікації.

ЗМІСТ

<i>Аверіна Д. М.</i> Ефективна взаємодія учасників виховного процесу через опанування основ самоорганізації особистості	4
<i>Бут Г. В.</i> З досвіду практичної роботи з національно-патріотичного виховання в сучасних реаліях України	8
<i>Груша А. А.</i> Трансформація виховної роботи в закладах ПТО: інновації та виклики	12
<i>Єрмоленко Н. В.</i> Впровадження ефективних стратегій виховання: оптимізація роботи в закладах професійної освіти	15
<i>Єфремова А. В., Томчук О. Р.</i> Теоретичні засади та проблеми розвитку самоврядування у сучасній професійно-технічній освіті як засіб згуртування колективу здобувачів освіти	17
<i>Іванова Н. А., Савва О.С., Крашеніннік С.В.</i> Досвід реалізації проєкту з неформальної освіти дорослих для випускниць закладів професійної освіти «Фриланс – твій шлях до успіху. Будь незалежна та впевнена!»	22
<i>Ільєнко О. В.</i> Взаємодія учасників освітньо-виховного процесу у провадженні діяльності з національно-патріотичного виховання у Державному навчальному закладі «Запорізький професійний ліцей автотранспорту»	28
<i>Кузнєцова О. І.</i> Створення сприятливого середовища у закладах професійної освіти для продуктивної взаємодії учасників освітнього процесу	30
<i>Перловська М.В.</i> Класний керівник в умовах сьогодення: виклики, вимоги, методи роботи та взаємодія в педагогічному середовищі	32
<i>Скомороха Н. П.</i> Система роботи закладу освіти з обдарованими учнями: проблеми, здобутки, перспективи (з досвіду роботи).....	35

УДК 377

Аверіна Д. М.,

соціальний педагог, керівник гуртка

Державного навчального закладу

«Мелітопольський багатопрофільний центр

професійно-технічної освіти»

ЕФЕКТИВНА ВЗАЄМОДІЯ УЧАСНИКІВ ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ ЧЕРЕЗ ОПАНУВАННЯ ОСНОВ САМООРГАНІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

Гармонійна взаємодія між педагогом та здобувачем освіти – є запорукою успішності виховного процесу. Лише разом, доклавши спільних зусиль з суб'єктом виховання, навчальний заклад може випустити в дорослий світ успішно сформовану особистість. Згідно Державного стандарту базової середньої освіти, становлення вільної особистості учня, підтримка його самостійності, підприємливості та ініціативності, розвиток критичного мислення та впевненості в собі є однією з цілей освітньої діяльності [1].

Головна мета педагога полягає у тому, щоб направити здобувача освіти на змістовний шлях особистісного зростання, виходячи з власної емоційної спрямованості, здібностей і нахилів, інтересів та реальних можливостей. Спираючись на слова Плутарха, можна сказати, що учень – це не ємність, яку треба наповнити, а смолоскип, котрий потрібно запалити [2]. Тому цей запал можливий за умови, якщо педагог працює натхненно та може його передати учню.

Переходячи до актуальності теми, можна сказати, що оптимізація виховної роботи заради ефективної взаємодії між учасниками виховного процесу потребує такої форми, яка буде викликати зацікавленість як у педагога, так і здобувача освіти одночасно. На практичному досвіді ДНЗ «Мелітопольський багатопрофільний центр професійно-технічної освіти», можна сказати, що опанування основ самоорганізації особистості є дієвим механізмом для синергії між педагогом та здобувачем освіти. Адже гармонічна взаємодія учасників освітнього процесу складається не лише з результативного навчання, але й з розвитку особистості, формування цінностей та навичок, які стають фундаментом для подальшого професійного і особистісного зростання молоді людини.

Мета даної роботи – показати, що залучення різноманітних елементів в роботу, котрі сприяють формуванню самоорганізованої особистості, можуть сприяти більш ефективній взаємодії між здобувачами освіти та працівниками виховного сектору. До таких елементів можна віднести:

- елемент гри;
- інтерактивні вправи;
- навчання критичному мисленню;
- діалог та співпраця.

Загалом, взаємодія та синергія ролей між здобувачами освіти та працівниками виховного сектору є ключовими для створення гармонійного та успішного середовища, де кожен може досягти свого потенціалу.

За словами Джона Дьюї (англ. John Dewey, 1859 – 1952), американського філософа, психолога, засновника педагогічного прагматизму та реформатора освіти, в основі навчально-виховного процесу повинні лежати інтереси того, хто навчається. На його погляд, цінним є тільки те, що корисно людині, що дає практичний результат і направлено на благо всього суспільства [5]. Тож, спираючись на слова Дж. Дьюї та дивлячись на тему роботи, давайте спробуємо детальніше розібратись, як можна зробити навчально-виховний процес настільки цікавим для його учасників, щоб він був безперечно корисним і мав практичний результат як для окремого індивіда, так і для суспільства в цілому.

Оскільки мова йде про ефективну взаємодію між учасниками виховного процесу, пропаную розглянути на досвіді ДНЗ «Мелітопольський багатопрофільний центр професійно-технічної освіти» результати взаємодії між психологічною службою та здобувачами освіти даного навчального закладу. Розглянемо кожен з наведених вище елементів окремо.

Елемент гри. Ігрові методики завжди привертають увагу, оскільки вони стимулюють цікавість і сприяють активним діям. А в поєднанні з інтерактивними технологіями – це стає скарбом як для освітян, так і для здобувачів освіти. Навчання через гру відбувається з допомогою досвіду, який є радісним, мотивуючим, активним, значущим та соціальним [3, с. 3]. Психологічною службою даного навчального закладу у 2020 році було створено мотиваційну карткову гру «Мотивація – самоорганізація». Гра була заснована на принципі спонтанності, тобто випадковості вибору картки і отримання корисного для розумового розвитку завдання та мотиваційного вислову на день. Нажаль, умови теперішнього часу унеможливили використання цієї гри. Але, під час спілкування із здобувачами освіти нашого закладу ми дійшли спільного висновку, що гру треба переводити в онлайн формат. Психологічна служба, разом з учасниками гуртка «Успішна особистість» за допомогою віртуального помічника на основі штучного інтелекту Copilot та платформи Wordwall створили онлайн-аналог карткової гри, що дало змогу користуватись цією грою нашим здобувачам освіти з будь-якого куточку світу. Ця практика стала можливою завдяки синергії учасників освітнього процесу, котрі вклали свої знання заради досягнення спільної мети в оптимізації виховного процесу. Гра доступна для користування за посиланням <https://wordwall.net/resource/69725447/грам-мотивація-самоорганізація>

За результатами опитування, проведеного психологічною службою серед здобувачів освіти, завдяки щоденному користуванню грою «Мотивація – самоорганізація», вдалось підвищити показники за наступними критеріями: пам'ять, успішність в навчанні, психоемоційний стан, уважність.

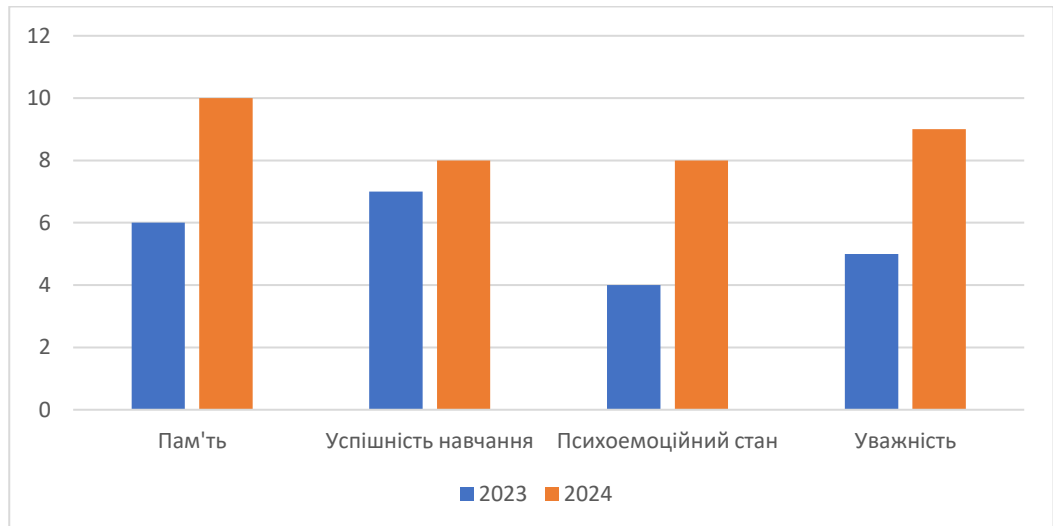

Рис. 1 Порівняльна діаграма результатів застосування гри «Мотивація – самоорганізація»

Навчання критичному мисленню та рефлексії. На думку фундатора Інституту критичного мислення США Метью Ліпмана, критичне мислення є «вмілим відповідальним мисленням, що дозволяє людині формулювати надійні вірогідні судження, оскільки воно: а) ґрунтується на певних критеріях; б) є таким, що само коригується; в) впливає з конкретного контексту» [4]. У наш час дуже важливо володіти критичним мисленням. Враховуючи багаторічний досвід взаємодії учасників виховного процесу, було зроблено висновок, що використання вправи «Шість капелюхів» викликає інтерес як у здобувачів освіти, так і у педагогічного колективу. Впровадження методу «Шість капелюхів» стимулює критичне мислення та сприяє об'єктивному аналізу проблеми чи ситуації з різних точок зору. Цей метод був запропонований Едвардом де Боно і передбачає використання шести метафоричних «капелюхів», кожен з яких представляє різний аспект розгляду проблеми: білий – це факти, які маємо відносно ситуації; червоний – це відчуття, інтуїція щодо ситуації; чорний – це проблеми, небезпеки, які можуть очікувати у даній ситуації; жовтий – це позитивні боки прийняття рішення; зелений – неймовірні результати та припущення від прийняття рішення; синій – аналітичні узагальнення і прийняття рішення стосовно ситуації. Впровадження методу «Шість капелюхів» допомагає збалансувати аналіз проблеми, оскільки він сприяє розгляду її з різних точок зору та врахуванню різних аспектів. Цим методом зручно користуватись як в офлайн режимі, так і в онлайн режимі <https://wordwall.net/uk/resource/71207064/6-капелюхів>

Рис. 2 Вправа на розвиток критичного мислення «Шість капелюхів»

Діалог та співпраця є важливими інструментами для досягнення ефективної взаємодії учасників виховного процесу. Діалог дозволяє учасникам взаємодії краще розуміти погляди, цінності та перспективи інших сторін. Це сприяє створенню атмосфери взаємоповаги та сприяє спільному вирішенню проблем. Взаємодія через діалог та співпрацю стимулює критичне мислення, оскільки учасники мають можливість аналізувати ідеї, обговорювати аргументи та виробляти власні погляди на проблему. Взаємодія залучає учасників до виховного процесу, підвищуючи їхню мотивацію та зацікавленість у навчанні. Колективне вирішення проблем та спільна робота сприяють почуттю відповідальності та приналежності. В цілому, діалог та співпраця є важливими складовими ефективної взаємодії учасників виховного процесу, оскільки вони сприяють розвитку відкритості, співпраці та взаєморозуміння всіх сторін.

Можливість діалогу та співпраці для учасників виховного процесу ДНЗ «Мелітопольський багатoproфільний центр професійно-технічної освіти» доступна лише в онлайн форматі. Це можливо завдяки сучасним цифровим технологіям і наявності різноманітних месенджерів.

Виходячи з теми роботи можна дійти певних висновків, що сучасна освіта зацікавлена в тому, щоб випустити в самостійне «плавання» молодих українців, котрі будуть вмотивовані, цілеспрямовані, самостійні в прийнятті рішень та будуть мати усі важелі для досягнення мети. Цьому сприяє ефективна взаємодія учасників виховного процесу через опанування основ самоорганізації особистості, котра викликає зацікавленість усіх учасників виховного процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 20.09.2020 р. № 898 ДЕРЖАВНИЙ СТАНДАРТ базової середньої освіти.
2. Античні афоризми [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://metodportal.com/node/283> (дата звернення: 04.04.2024).
3. Біла книга. Навчання через гру та діяльнісний підхід / Дженніфер М. Зош та ін., 2017 р., с. 3 [Електронний ресурс] / Режим доступу:

https://cms.learningthroughplay.com/media/byrpfw3p/навчання-через-гру-та-діяльнісний-підхід-2017_ltp-a-review-of-the-evidence_ua.pdf (дата звернення 04.04.2024).

4. Нова українська школа. Порадник для вчителів / Софій Н. З. та ін., Видавничий дім «Плеяди», 2017 р., с 74.

5. Рогозіна Л. А. Педагогічні ідеї Д. Дьюї у світлі сучасних освітніх тенденцій [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/17719/2273.pdf?sequence=3&iAllowed=y> (дата звернення 04.04.2024).

УДК 377

Бут Г.В.,

викладач

Державного навчального закладу

«Мелітопольський професійний

аграрний ліцей»

З ДОСВІДУ ПРАКТИЧНОЇ РОБОТИ З НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ УКРАЇНИ

«Де общее добро в упадку, / Забудь отця, забудь і матку, / Лети повинность ісправлять», – закликає Евріал – один із героїв поеми «Енеїда» Івана Котляревського. Нав'язана рашистами в. путіна екзистенційна Україні переконала всіх українців, що незалежність держави, свободу народу важливо не лише здобути, а й захистити. Масовий ратний подвиг у боях з окупантами – це найвищий вияв патріотизму і громадянської зрілості, самовідданості у захисті Батьківщини. Але такий вияв, як і громадянський патріотизм в тилу, не спонтанний і короткий спалах, а триває вже третій рік, що насамперед, є результатом національно-патріотичного виховання.

Водночас війна виявила десятки тисячі зрадників, колаборантів і сотні тисяч громадян – байдужих до всенародної справи відсічі загарбникам. Це засвідчує нагальну необхідність переосмислення уже зробленого у справі національно-патріотичного виховання і здійснення нових системних заходів, спрямованих на формування нового українця, позбавленого комплексу малороса, що діє на основі національних та європейських цінностей. Формування патріотичної та громадянської свідомості молоді – це завдання постійної і наполегливої праці усіх суспільних інститутів, якому послугують і теорія і практика. Така праця, особливо в навчальних закладах, досліджена фахівцями різних спеціальностей і різнобічно.

Проте метою нашої роботи є дослідження практикологічного, діяльнісного аспекту патріотичного виховання, який привертає меншу увагу науковців, ніж теоретичні питання. Це відповідає одному із виховних завдань «Концепції

національно-патріотичного виховання дітей та молоді» та відповідному Наказу Міністерства освіти і науки України 2019 р. щодо набуття патріотичного досвіду.

Науковці витлумачують поняття «патріотизм» (з грецького – вітчизна співвітчизник) у чотирьох сенсах: 1) онтологічному – як реально існуючі почуття, погляди, ідеї; 2) гносеологічному – відображення у свідомості особи соціальної дійсності; 3) ціннісному – ставлення людини до світу через значущість духовних і матеріальних орієнтирів; 4) праксеологічному – духовно перетворююче ставлення до дійсності. «Праксеологія» (від грецького – дія та мова, вчення) – галузь досліджень, що вивчає людську діяльність, її ефективність. Патріотизм у праксеологічній площині відповідає третій відповіді на відоме питання із притчі: що ти робиш? Образно кажучи – це не перевіз каміння, не заробляння грошей, а будівництво храму. Патріотизм у державному вимірі у свій час влучно окреслив президент Джон Кеннеді: «Не питай себе, що Америка зробила для тебе, запитай себе, що ти зробив для Америки?».

Тобто, для розвитку патріотизму необхідно, щоб особисті інтереси окремої особистості співвідносилися з інтересами держави і народу, як вищого носія влади. Звичайно, становлення національної ідентичності, патріотизму має спиратися на повагу до державної символіки та національних традицій, героїзацію подвигів минулого і теперішніх захисників Вітчизни. Проте у взаємопов'язаному комплексі онтологічних, гносеологічних, аксіологічних засобів виховання патріотизму ефективнішим є усвідомлена дія: скажімо, власне виготовлення і встановлення дівчиною чи юнаком державного прапора, ніж – також необхідне – його вшанування на чергових урочистостях. Тобто, як зазначають українські дослідники: «Дієвий бік патріотизму є вирішальним, оскільки становить результат «роботи» емоційного й раціонального рівнів, матеріалізує ідеї» (Дзьобань, Александрова, 2018: 7). Істинне ставлення патріота до своєї Вітчизни характеризується конструктивно-критичним в теорії та творчим у практиці ставленням до її розбудови і захисту.

Наша практика викладання курсу «Громадянська освіта» підтверджує, що патріотична робота – це спосіб втілення національно-патріотичної свідомості та реалізації всебічних впливів суб'єкта на об'єкт патріотизму (педагога на учня) комплекс дій, спрямованих на досягнення патріотичних цілей. Здатність свідомо здійснювати патріотичні вчинки з'являється не відразу, а формується, починаючи із сім'ї, дитсадка і школи, зміцнюючись із освоєнням усіх форм суспільної свідомості, накопиченням соціального досвіду, залученням до різних сфер життя народу. При цьому надзвичайно важливо, щоб батьки, вихователі, педагоги самі були на рівні високої патріотичної свідомості і щирим особистим прикладом служили національній ідеї незалежної, демократичної і розвинутої України.

До рашистської навали 2022 р. на різних майданчиках Мелітополя проводила із своїми учнями Мелітопольського професійного аграрного ліцею зустрічі з ветеранами АТО, екскурсії у зали бойової слави і Революції гідності. Практичним вкладом у патріотичну волонтерську діяльність стали збори з учнями коштів на ліки і речі фронтовикам. Водночас було налагоджено плетіння маскувальних сіток для бійців різних підрозділів. «Два слова про мій клас. Кожен його

сантиметр – про патріотизм і любов до України. Там багато грамот від «Азову», «Айдару», від 128-ої Закарпатської бригади» (Юрченко, 2022). Саме практичні уроки в позаурочний час більше формували дієвий патріотизм: один із моїх колишніх учнів, сказав, що в нього вже вибору не було, крім як йти воювати, після того, як я їх водила плести маскувальні сітки (Лаврів, 2022). Так само випускниця ліцею Вікторія В'юник вже кілька років воює з рашистами і зізналася, що завжди пам'ятає мої настанови.

Високо ціную патріотичне призначення предмету громадянської освіти, який я викладаю. Цей предмет потрібен, щоб розповісти учням, хто такі українці, що таке самоідентифікація. Крім власне навчальних занять, проводилася різнобічна навчально-методична робота. Частина розробок опублікована в часописі «Позашкілля Запоріжжя». Зокрема, стаття «Волонтерський рух у навчальному закладі як багатостороння модель взаємодії у громаді» (Бут, 2020). Понад те, опубліковано десятки розробок уроків, презентацій, навчально-методичних рекомендацій на сайті «Освіторія». У 2020 р. була серед фіналістів національної премії «Вчитель року» і посіла перше місце в конкурсі цивільної освіти ОО «Освіторія». Наступного року стала кращою вчителькою громадянської освіти в Україні за версією Global Teacher Prize.

З початком масованої рашистської навали тримала зв'язок із своїми учнями, які взяли участь в русі опору окупантам, виголошували промови і антирашистські гасла, демонструючи любов до Вітчизни. «Своїх учнів я виводила на вулиці, ми розгортали прапор і йшли, щоб діти відчували його красу та міць. При цьому я розповідала, що за цей прапор вже покладено багато життів, багатьох замордували в таборах і сьогодні багато людей гине з цим прапором на фронті» (Лаврів, 2022).

Після розгону останньої демонстрації 18 березня продовжили з донькою свою боротьбу в інших формах: розклеювали патріотичні листівки, синьо-жовті стрічки, виготовляли синьо-жовті сердечка з віршами про Україну, що і зараз практикують мелітопольські підпільники. На початку травня, рятуючись від арешту, переїхали в м. Дубно на Рівненщині. У нових умовах залишилася вірною собі – спершу готувала їжу в теробороні, тоді з 9-ї до 15-ї години плела сітки, збирала посилки, шукала донати, – займалася волонтерством.

Пізніше дистанційно навчала декотрих учнів ліцею, підтримувала своїх вихованців в окупації. Так, у червні 2022 р. світ почув мій заклик до світової спільноти допомогти звільнити окуповані землі України. «Мене накрыла розмова з учнем, якого витягли з хати і викинули серед поля з мішком на голові. Ця людина абсолютно українськомовна. То йому показали, як потрібно розмовляти...» (Глуховський, 2022). Це відео потрапило у світові ЗМІ і знайшло підтримку. Під час мого нагородження відзнакою «Національна легенда України», президент України зазначив: «Попри окупацію вона виховує своїх учнів патріотами. Відео, де вона, загорнувшись у прапор України, вимагає від міжнародної спільноти рішучіших дій, потрапило в усі світові ЗМІ та соцмережі. Мільйони людей на планеті почули: Мелітополь – це Україна» (Глуховський, 2022).

Продовжуючи віддавати весь свій час збору посилок на передову, плетінню сіток та іншій ревній праці для Перемоги, маю переконання: «Біблія не вчить тому, що треба їсти дармовий хліб. Я вважаю, що таким чином, підтримуючи армію, тримаємо Україну в Україні разом з усіма містянами» (Стратонова & Кривко, 2022). У плетінні маскувальних сіток, виготовленні та розмальовці гільзочок, зборі посилок допомагали також учні Дубенських училищ культури та художнього професійно-технічного ліцеїв № 2 і № 5 та ін. На моє переконання: «Волонтерство – це не тільки про посилки, а й про роботу з людьми, щоб їх організувати, розподілити завдання. Бо мріяти й діяти – це різні речі. Молитва допомагає краще, якщо ти ще й зусилля додаєш». (Бут, 2022).

Відтак вважаю, що замість показних, «фестивальних» національно-патріотичних заходів та подібних конкурсів, флешмобів, масових заходів «для галочки» варто відновити конкурси моральних вчинків для школярів, адже патріотизм має бути дієвим і проймати душу дитини. Ефективне виховання – це занурення дитини в ту атмосферу, яка може пояснити ті чи інші поняття, справу, яка зачепить почуття обов'язку.

Пропоную ті ж маскувальні сітки, які рятують життя фронтовиків, доцільно виготовляти на уроках з трудового навчання або й на деяких уроках з фізвиховання. «Ну і як можна зрівняти, наприклад, тих, хто зробив фото листочка, і тих, хто сплів сітку? «Моральний вчинок» – це про національно-патріотичне виховання. А національно-патріотичне виховання – побудова, на які тримається вся Україна» (Бут, 2022).

При цьому сам вихователь має бути у вирі освітньої роботи підвищувати свій рівень. Наприкінці 2023 р. мала честь виступити спікером Всеукраїнського марафону єднання «На користь країні: професійна та волонтерська діяльність педагогів ЗП (ПТ)О в умовах війни». Продовжую навчатися, зокрема, беру участь в освітній програмі «ВидноКурс» у програмах «Освіторії». На моє переконання педагоги мають яскраво світити дітям, а не блимати, як свічки (Бут, 2022). Адже змінювати потрібно дуже багато і в літературі, і в культурі, і в освіті, і в підходах до патріотичного виховання, актуалізуючи його праксеологічний аспект.

Але історичний екзистенційний виклик, який кинула Україні неоімперська і неонацистська російська федерація, подіяв на наш народ як вогонь на метал. Одні в ньому, з олов'яними душами, піддалися нахабній навалі, розплавився і лижуть той чобіт. Інші, дієві патріоти на фронті і в тилу, мов із сталеві криці – лише гартують свої серця у боротьбі із підлим смертельним ворогом. За ними, сильними духом – неминуча Перемога.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бут Ганна. Волонтерський рух у навчальному закладі як багатостороння модель взаємодії у громаді. Позашкілля Запоріжжя. Випуск № 11. Червень 2020. URL: <https://pozashk1.blogspot.com/p/11-2020.html>

2. Бут Ганна : От коли у нас не будуть облизувати, як Шевченко писав, московського чобота, тоді заїде Україна. Листопад 2022. URL: <https://edpro.ua/blog/ganna-but>

3. Глуховський Михайло. «Національна легенда» Ганна Бут : Я звернулась до Залужного, бо дуже хочу додому / Інтерв'ю Ганни Бут кореспонденту «Главком» Михайлу Глуховському. 24 серпня, 2022. URL: <https://glavcom.ua/longreads/natsionalna-lehenda-hanna-but-ja-zupinila-valerija-zaluzhnoho-bo-duzhe-khochu-dodomu-870267.html>

4. Дзьобань О.П., Александрова О.С. Патріотизм як соціокультурний феномен. Формування патріотичної та громадянської свідомості учнів : теорія і практика : моногр. / за заг. ред. проф. Левітаса Ф. К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2018. С. 5-32.

5. Лаврів Марія. «Мої учні стали танкістами та піхотинцями». Вчителька з Мелітополя пережила окупацію та допомагає ЗСУ у новому місті. 20.09.2022: URL:<https://shotam.info/moi-uchni-staly-tankistamy-ta-pikhotyntsiamy-vchytelka-z-melitopolia-perezhyly-okupatsiiu-ta-dopomahaie-zsu-u-novomu-misti/>

6. Стратонова Наталія, Кривко Надія. «Ми – голос тих, хто в окупації» : як живе на Рівненщині викладачка Ганна Бут з Мелітополя. Суспільне Рівне. 2 вересня 2022. URL: <https://suspilne.media/277234-mi-golos-tih-hto-v-okupacii-ak-zive-na-rivnensini-vikladacka-ganna-but-z-melitopola/>

7. Юрченко Олена. «Ми чекаємо на ЗСУ. Віримо, що прийдуть нас визволяти» : Щоденник учительки Ганни Бут з окупованого Мелітополя. Записала Олена Юрченко. 25.03.2022. URL: <https://osvitoria.media/experience/my-chekayemo-na-zsu-virymo-shho-pryjdut-nas-vyzvoliaty-shhodennyk-uchytelky-ganny-but-iz-okupovanogo-melitopolya/>

УДК 377

Груша А. А.,
майстер виробничого навчання
Державного навчального закладу
«Запорізький професійний ліцей
залізничного транспорту»

ТРАНСФОРМАЦІЯ ВИХОВНОЇ РОБОТИ В ЗАКЛАДАХ ПТО: ІННОВАЦІЇ ТА ВИКЛИКИ

В сучасному світі, де технологічний прогрес і швидкість змін постійно зростають, перед закладами професійно-технічної освіти (ПТО) постають складні завдання адаптації виховної роботи до нових реалій. Необхідність адаптації до змін у виховній роботі в закладах ПТО стає запорукою успішної підготовки висококваліфікованих робітників до ринку праці сьогодення та майбутнього. Розглянемо детальніше, від яких саме факторів залежить трансформація виховної роботи [1].

1. Необхідність адаптації до змін:

- Зміна потреб ринку праці та технологічних вимог вимагає від закладів ПТО постійного оновлення підходів до виховної діяльності.

- Сучасні здобувачі освіти мають інші очікування щодо процесу навчання та виховної роботи, що вимагає від закладів освіти перегляду своїх вже напрацьованих підходів.

2. Роль інновацій:

- Впровадження інноваційних методик та підходів у виховну роботу сприяє покращенню якості освіти та розвитку ключових компетентностей здобувачів освіти.

- Застосування сучасних технологій та інтерактивних методів навчання допомагає залучити більшу кількість здобувачів освіти до навчального процесу.

Одним з основних напрямків інновацій у виховній роботі є впровадження нових методик та підходів до взаємодії зі здобувачами освіти. Застосування активних методів навчання, інтерактивних форм роботи та проєктної діяльності дозволяє залучити здобувачів освіти до навчального процесу та сприяє їх особистісному розвитку. Крім того, інновації включають в себе також впровадження нових технологій у навчальний процес. Використання віртуальної реальності, онлайн-платформ та інших цифрових інструментів робить навчання більш доступним, цікавим та ефективним [2].

3. Виклики та перешкоди:

- Необхідність постійного оновлення знань педагогічного колективу для успішної реалізації інновацій.

- Фінансові обмеження та нестабільність фінансування можуть ускладнити впровадження новаторських програм та проєктів.

- Відсутність мотивації здобувачів освіти до активної участі у виховній роботі та використання нових форм і методів навчання.

4. Шляхи подолання викликів:

- Створення системи підтримки та навчання для педагогічного персоналу з метою оволодіння новими методами та технологіями.

- Сприяння активному нетворкінгу для передачі найкращих практик між закладами професійно-технічної освіти (виступи на семінарах, вебінарах, круглих столах Науково-методичних центрів).

- Залучення Міністерства освіти та благодійних фондів, як додаткових джерел для підтримки інноваційних ініціатив та модернізації матеріально-технічної бази закладів.

- Впровадження системи мотивації для здобувачів освіти, яка сприяє активній участі та зацікавленості у виховній діяльності.

Ось декілька прикладів трансформації навчально-виховної роботи в ДНЗ «Запорізький професійний ліцей залізничного транспорту»:

1. Застосування інтерактивних методів навчання: Майстри виробничого навчання та викладачі використовують інтерактивні методи навчання, такі як розподіл ролей та відповідальності між здобувачами освіти у нестандартних ситуаціях, дебати, групові проєкти та інші форми активної взаємодії, щоб

залучити здобувачів освіти до навчального процесу та створити більш креативне освітнє середовище.

2. Розвиток особистісно-орієнтованого підходу: Замість звичного підходу до навчання, педагоги більш уважно ставляться до індивідуальних потреб та можливостей кожного учня, а саме: індивідуальний підхід, надання консультації та підтримки для кожного здобувача освіти.

3. Використання різних гаджетів та технологічного забезпечення: Викладачі та майстри в/н використовують різноманітні гаджети, такі як комп'ютери, планшети, мультимедійні дошки, програмне забезпечення для навчання та інші електронні сервіси та платформи, щоб зробити навчання більш цікавим та ефективним.

4. Залучення зовнішніх ресурсів: Адміністрація ліцею та педпрацівники співпрацюють з різними громадськими організаціями та спеціалістами для залучення додаткових ресурсів і можливостей для різнобічного розвитку здобувачів освіти.

5. Стимулювання самостійності та критичного мислення: Педагоги стимулюють здобувачів освіти до самостійного вивчення та аналізу інформації, розвиваючи їх критичне мислення. Стимулювання самостійності та критичного мислення здобувачів освіти здійснюється завдяки:

- Проблемно-орієнтованим завданням: Замість традиційних завдань, які мають однозначні відповіді, педагог може поставити перед учнями завдання, що вимагають аналізу, дослідження та самостійного розв'язання проблем.

- Дебати та обговорення: Організація дебатів та обговорень навколо складних тем дозволяє здобувачам освіти висловлювати свою точку зору, аргументувати свої думки та критично оцінювати інші точки зору.

- Проекти та дослідження: Надання здобувачам освіти можливості працювати над проектами та дослідженнями на їх власний розсуд, де вони можуть виявити інтереси та розвинути власні ідеї.

- Розв'язання проблемних ситуацій: Постановка перед здобувачами освіти реальних або вигаданих проблемних ситуацій та заклик до їх вирішення за допомогою аналізу, логічного мислення та творчих підходів.

Трансформація виховної роботи потребує поєднання творчості, інновацій та готовності до подолання певних викликів. Лише завдяки спільним зусиллям ми зможемо забезпечити якісну освіту та підготувати молоде покоління до відбудови країни та успішного майбутнього. Вирішення вищезазначених проблем та викликів дозволить забезпечити успішну трансформацію виховної роботи в закладах ПТО, що відповідає сучасним вимогам та сприятиме розвитку як здобувачів освіти, так і закладів освіти в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Зязюн І. А. Педагогіка добра : ідеали і реалії : наук.-метод. посіб. для вчителів. / І. А. Зязюн. – Київ : МАУП, 2000. – 306 с.

2. Ничкало Н. Г. Європейський контекст у трансформації професійно-технічної освіти України / Н. Г. Ничкало. // Шлях освіти. – 1998. – №2. – С. 14–18.

УДК 377

Єрмоленко Н. В.,

методист

Державного навчального закладу

«Запорізький професійний ліцей

залізничного транспорту»

ВПРОВАДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНИХ СТРАТЕГІЙ ВИХОВАННЯ: ОПТИМІЗАЦІЯ РОБОТИ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Оптимізація виховної роботи у закладах освіти є важливим аспектом створення сприятливого середовища для навчання та розвитку здобувачів освіти. Оптимізація ж виховної роботи в закладах професійної (професійно-технічної) освіти, крім того, є важливим аспектом підготовки здобувачів освіти до професійної діяльності [1]. Ось декілька ключових причин, чому це важливо:

Формування цінностей та моральних принципів: Виховна робота допомагає формувати у здобувачів освіти цінності, моральні принципи та етичні стандарти, які необхідні для успішної професійної діяльності та активного громадянського життя.

Розвиток міжособистісних навичок: Через виховну роботу здобувачі освіти вчаться спілкуватися, співпрацювати, розв'язувати конфлікти та встановлювати позитивні взаємини з оточуючими.

Стимулювання саморозвитку: Оптимізована виховна робота надихає здобувачів освіти на саморозвиток, пошук нових знань та навичок, розвиток творчого мислення та самостійності.

Підтримка здорового способу життя: Через виховну роботу можна сприяти формуванню здорового способу життя, популяризувати фізичну активність, збалансоване харчування та позитивне ставлення до власного здоров'я.

Розвиток соціальної відповідальності: Виховна робота в закладах професійної освіти може сприяти формуванню у здобувачів освіти свідомості щодо їхньої соціальної відповідальності, розуміння важливості внеску у суспільство та захисту прав інших.

Зупинимося на стратегіях, які можна використовувати для оптимізації виховного процесу в закладах професійної (професійно-технічної) освіти:

По-перше, це розвиток ціннісних орієнтацій. Виховна робота має сприяти формуванню у студентів ціннісних орієнтацій, таких як працьовитість, відповідальність, толерантність, доброзичливість і соціальна відповідальність.

По-друге, створення позитивного середовища. Важливо створити позитивне і дружнє середовище, в якому здобувачі освіти будуть почувати себе

комфортно та відчуватимуть підтримку з боку майстрів виробничого навчання, викладачів та адміністрації.

По-третє, це розвиток міжособистісних навичок. Виховна робота повинна сприяти розвитку міжособистісних навичок у майбутніх кваліфікованих робітників, таких як комунікація, співпраця, емпатія та конфліктологія.

Четверта стратегія – це підтримка ментального та емоційного здоров'я. Важливо забезпечити доступ до психологічної підтримки та консультування для здобувачів освіти, які можуть стикатися зі стресом, тривогою або іншими проблемами ментального здоров'я.

По-п'яте, залучення до виховної діяльності. Залучення здобувачів освіти до виховної діяльності, такої як учнівське самоврядування, спортивні заходи, культурні заходи та волонтерська робота, сприяє їхньому розвитку і залученню до життя закладу.

Важливим також є моніторинг та оцінка. Важливо регулярно моніторити ефективність виховної роботи та здійснювати оцінку її результатів, щоб вчасно вносити корективи та покращувати процес.

Невід'ємною умовою оптимізації виховного процесу є партнерство з батьками. Співпраця з батьками є важливим аспектом виховної роботи [2]. Залучення батьків до життя закладу та спільних заходів сприяє підтримці здобувачів освіти і створює позитивну атмосферу.

Взаємодія та синергія ролей в контексті виховної роботи в закладах професійної (професійно-технічної) освіти відіграють важливу роль у створенні ефективної та гармонійної навчальної атмосфери.

Педагогічний колектив: Педагоги разом створюють сприятливу навчальну та виховну атмосферу, взаємодіючи між собою та обмінюючись досвідом. Вони можуть доповнювати один одного в різних аспектах навчання та виховання.

Педагоги та адміністрація закладу освіти: Ефективна співпраця між вчителями та адміністрацією дозволяє забезпечити підтримку та ресурси для впровадження нових ідей та програм. Адміністрація може сприяти створенню умов для професійного зростання вчителів та підтримувати їхню роботу.

Здобувачі освіти та педагоги: Взаємодія між здобувачами освіти та педагогами є ключовою для успішного навчання. Наставники повинні бути відкриті до думок та ініціатив своїх учнів, а також створювати можливості для активної участі у навчальному процесі.

Партнерство з батьками: Взаємодія з батьками допомагає забезпечити підтримку здобувачів освіти поза закладом освіти. Батьки можуть бути партнерами у вихованні та навчанні, сприяючи успіху своїх дітей у навчанні.

Партнерство з місцевими громадськими організаціями та підприємствами: Співпраця з громадськими організаціями та підприємствами може допомогти забезпечити здобувачам освіти доступ до реальних професійних можливостей та практичного досвіду.

Висновок: Оптимізація виховної роботи в закладах професійної (професійно-технічної) освіти – це складний процес, який потребує уваги до

кожної деталі, починаючи від створення відкритої та сприятливої атмосфери до вдосконалення педагогічних підходів і розвитку партнерства з батьками та іншими зацікавленими сторонами. Для досягнення успіху в цій справі важливо враховувати індивідуальні потреби та інтереси здобувачів освіти, реагувати на зміни в суспільстві та ринку праці, а також впроваджувати передові методики та технології навчання. Оптимізована виховна робота сприяє не лише успішному навчанню, а й розвитку здобувачів освіти як особистостей, готових до викликів сучасного життя і кар'єрного зростання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Педагогічна і психологічна науки в Україні : зб. наук. праць до 20-річчя НАПН України – Київ : Професійна освіта і освіта дорослих, 2012. – 512 с. – (Т.4).
2. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів / Г. О. Андрощук, І. Б. Жилияєв, Б. Г. Чичевський, М. М. Шевченко. – Київ : Парламентське вид-во, 2009. – 632 с.

УДК 377

Єфремова А. В.,

заступник директора з навчально-виховної роботи,

Томчук О. Р.,

соціальний педагог

Закладу професійної (професійно-технічної) освіти

«Дунайський центр професійної освіти»

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ САМОВРЯДУВАННЯ УЧНІВ У СУЧАСНІЙ ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ ЯК ЕФЕКТИВНОГО ЗАСОБУ ЗГУРТУВАННЯ КОЛЕКТИВУ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Самоврядування – це належним чином організована робота, для того, щоб однаково добре жилося всім, хто разом вчиться або працює... Щоб один одного не кривдили, не перешкоджали, не докучали... Щоб допомагали, піклувалися, стежили за порядком і правопорядком...

Януш Корчак

Наш час потребує не однотипного характеру людей – а лідерів нової формації, людей компетентних, відповідальних, здатних мислити неординарно та приймати не стандартні рішення. Саме таким, на мою думку, і має бути вихователь, особливо в наш час, коли зруйновано межу між добром і злом, між моральним і аморальним. Педагогом, який не тільки повинен мати знання того,

як повести людей за собою, а й як зробити так, щоб вони тобі повірили, як організувати їх.

Учнівське самоврядування, правильно організоване педагогами, відкриває невичерпні можливості для постійного вдосконалення виховного процесу. Воно сприяє розвитку дитячої ініціативи, яка стає джерелом нових знахідок та перемог, згуртуванню учнівського колективу.

Тому сьогодні важливим є пошук таких виховних технологій, форм, методів роботи з здобувачами освіти, які стали б найрезультативнішими.

Національна доктрина розвитку освіти України в XXI столітті передбачає поступовий перехід від репродуктивної, авторитарної освіти до освіти інноваційного, гуманістичного типу. Залучення здобувачів освіти до активної діяльності в учнівському самоврядуванні та громадських організаціях сприяє розвитку їх творчості, ініціативи, самостійності, організаторських здібностей, стимулює процес самовдосконалення, формує моральну відповідальність, громадянську компетентність.

В науково-педагогічній літературі поняття «учнівське самоврядування» визначають

- як принцип організації колективу;
- засіб, що стимулює моральне виховання особистості;
- форма організації дитячої самодіяльності, тощо.

М. Красовицький визначає, що учнівське самоврядування – це спосіб (принцип) організації життя учнівського колективу, який реалізовується в залученні учнів до планування, організації, контролю та підведення підсумків їх навчальної, трудової, суспільно-корисної діяльності з допомогою педагогічного колективу.

В останні роки активізувалась увага до проблеми формування в здобувачів освіти життєвих компетентностей. Компетентність – це відносно нове поняття, якому сьогодні приділяється досить багато уваги.

Таким чином, важливим є формування в здобувачів освіти раціонального та емоційного сприйняття життя. Це дає можливість дитині діяти в складних ситуаціях, де стикаються різні позиції та думки.

У нових умовах перед професійною освітою виникло багато соціально-педагогічних проблем і питань:

- розвиток демократичної і правової держави, громадянського суспільства;
- механізм забезпечення керованого розвитку закладу освіти;
- наукове підґрунтя оптимального поєднання єдиноначальності та самоврядування в закладі освіти;
- використання в сучасних умовах рекомендацій педагогічної науки в галузі управління освітою.

Учнівське самоврядування є уособленням демократичної атмосфери в закладі освіти, формою самодіяльної організації учнівського життя у ньому є самовиховання особистості.

Для згуртування колективу враховують всі елементи діяльності, які відображені у декількох етапах.

На першому етапі (після організаційного оформлення колективу) важливо сформувати актив здобувачів освіти, які добре навчаються, виконують вимоги і правила для здобувачів освіти, вимогливі до себе й до інших, мають організаторські здібності.

На другому етапі вимоги педагога підтримує частина вихованців, актив ставить вимоги до товаришів і до самих себе. Починається він зі створення органів самоврядування. В колективі триває процес вивчення один одного, пошуки товаришів і друзів. Оскільки актив ще не має досвіду роботи, педагоги висувають до вихованців вимоги, спираючись на актив групи.

На третьому етапі вимоги висуває колектив. Цього досягають, згуртувавши вихованців у спільній діяльності. Педагог працює з активом, що допомагає йому здобути авторитет серед здобувачів освіти, контролює його діяльність, прагнучи залучити до нього найбільше вихованців з метою посилення його виховних можливостей.

На четвертому етапі кожен здобувач освіти сприймає загальноприйняті у колективі вимоги як вимоги до себе. Формуються умови для нових, складніших вимог, розширюються права та обов'язки активу, ускладнюються види діяльності.

На всіх етапах розвитку учнівського колективу педагоги цілеспрямовано працюють над його згуртуванням. Важливою у цій роботі є система послідовних цілей, досягнення яких зумовлює перехід від простого задоволення результатами роботи до глибокого почуття обов'язку.

Засобом згуртування учнівського колективу є й формування в ньому традицій. Особливо важливі так звані щоденні традиції – дотримання певних правил поведінки у повсякденному житті (наприклад, «у нашому класі не запізнюються», «у нашому класі допомагають один одному» та ін.). Шкільні традиції виховують в здобувачів освіти почуття обов'язку, честі, гордості за колектив, його успіхи в навчанні та праці.

Продумана організація дозвілля здобувачів освіти – колективні відвідування кіно, театру, організація екскурсій, турпоходів, підготовка та проведення свят і вечорів відпочинку, участь у художній самодіяльності – допомагає об'єднати їх у повноцінний колектив.

Прикро, але досить часто сучасні школярі не є згуртованими, що в майбутньому може призвести до негативних наслідків – невміння співпрацювати в команді, спілкуватися в колективі, разом працювати над одним проектом, і, як наслідок, мати проблеми на робочому місці. Тут на допомогу прийде тимбілдинг (teambuilding) – ряд заходів, спрямованих на згуртування колективу.

Найпопулярніші види тимбілдингу:

- спортивний (активний). Найчастіше цей вид активного відпочинку проходить на природі і поєднує в собі корисне з приємним: роботу по згуртуванню колективу і відпочинок на свіжому повітрі. Це вид тимбілдингу зі спортивними іграми, квестами і естафетами;

- історичні рольові ігри. У ході такого роду тимбілдингу зазвичай відтворюються якісь історичні події та герої;

▪ мистецькі заходи. Цей вид тимбілдингу спрямований і на згуртування колективу і на розвиток творчого потенціалу школярів. Тут може бути запропоновано маса варіантів інтелектуальних ігор, рішень кейсів або просто розвитку навичок у живописі, фотографії або віршуванні;

▪ психологічний тимбілдинг зазвичай проходить у формі тренінгових занять. Суть таких заходів – виявлення лідера, розвиток комунікативних навичок усіх здобувачів освіти і налагодження позитивної атмосфери в колективі.

Основні засади в діяльності учнівського самоврядування:

1. Роби добро своїми руками!
2. Люби своїх близьких!
3. Допмагай іншим людям!
4. Не лінуйся і не шукай виправдання своїм недолікам!
5. Знайди свою мету в житті!
6. Пізнай світ і себе!
7. Внось у своє життя новизну!

Таким чином, учнівське самоврядування – це педагогічна технологія, яка сприяє розвитку громадянських якостей особистості в системі демократичних взаємин виховного колективу на принципах самореалізації, самодіяльності, самодостатності та самоорганізації особистості.

Наш час потребує лідерів нової формації. Людей компетентних, відповідальних, здатних мислити неординарно. Проблема виховання молодих лідерів – це проблема підготовки людини майбутнього, людини, яка відповідає вимогам нового ХХІ століття.

Ось чому необхідні пошук і підтримка учнівської молоді, чий особистісні переконання спрямовані на активну участь у громадському житті, молоді, яка, має організаторські здібності, усвідомлює себе потенційним лідером, має бажання використовувати свою енергію та здібності заради інших. Цілком очевидно, що навички управління суспільством стануть надбанням людини тоді, коли участь в учнівському самоврядуванні сприятиме набуттю вихованцем знань, умінь і досвіду соціальної дії.

Отже, учнівській молоді потрібно доручати серйозні справи, адже громадська інфантильність призводить до інтелектуальної обмеженості. Тому головним завданням учнівського самоврядування є виховання взаємовідносин, які дозволяють особистості вже безпосередньо спілкуватися з суспільством, відчувати себе активним учасником громадського життя. З метою реалізації зазначеного вище завдання доцільно розробити ПРАВИЛА ЖИТТЯ для здобувачів освіти, враховуючи специфіку конкретного навчально – виховного процесу.

Головним завданням класного керівника і учнівського колективу є формування і розвиток соціально активної, гуманістично спрямованої особистості з глибоко усвідомленою громадською позицією, почуттям національної самосвідомості.

Діяльність учнівського самоврядування скеровується на підвищення якості навчання, зміцнення свідомої дисципліни, реалізацію вимог режиму школи,

організацію позакласної виховної роботи, на розвиток ініціативи та творчої самодіяльності, реалізацію їхніх прав та обов'язків.

Важливий принцип учнівського самоврядування – «Самі вирішили, самі зробили, самі відповідаємо».

Цінність організації учнівського самоврядування в класі полягає в тому, що здобувачі освіти глибоко і всебічно проникають у сутність своїх прав і обов'язків.

Діяльність дітей – творча. Творчість передбачає створення нового, оригінального. Важливо, щоб дитина відкрила сама, а не взяла готове – тільки так розвиваються творчі здібності.

Учнівське самоврядування – не засіб звільнення вихователя від педагогічних обов'язків і завантаження ними здобувачів освіти. Це спроба розширити діапазон діяльності вихователя і класу – членів єдиного колективу, можливостей для їхньої співдружності, творчого пошуку й ініціативи, засіб навчитися жити і працювати за законами демократичного суспільства.

Отже, самоврядування, з одного боку, виконує функції внутрішньої самоорганізації здобувачів освіти, а з іншого – має вигляд моделі майбутньої поведінки громадян України в умовах відкритого суспільства і, таким чином, сприяє реалізації завдань громадянської освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Про освіту» № 2145-VII, від 05.09.2017 зі змінами 2024 р: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Tex>
2. Конвенція ООН про права дитини. <http://www.kharkivoda.gov.ua/osvita/show.php?page=5842/>
3. Концепція громадянського виховання в умовах розвитку української державності. – 2000. // <http://www.khpg.org/index.php?id=976002302>
4. Гуревич Р.С. Теорія і практика навчання у професійно-технічних навчальних закладах : Монографія. – Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2008. – 410с.
5. Загіка О.О. Дидактичні завдання професійної освіти в умовах гуманізації та демократизації педагогічних відносин // Професійно-технічна освіта: пошуки шляхів оновлення : Матеріали науково-практичної конференції / Інститут післядипломної освіти ІПП УМО (м. Донецьк). – Донецьк. : ІПО ІПП УМО (м. Донецьк), 2010. – С.88-93.
6. Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи : Б-ка з освіт. політики / Н.М. Бібік, Л.С. Ващенко, О.І. Локшина, О.В. Овчарук, Л.І. Паращенко. – К. : К.І.С., 2004. – 112 с. – укр.
7. Профтехосвіта України: ХХ століття : Енциклопедичне видання. / за ред. Нікало Н.Г. – К. : Видавництво «АртЕк», 2004. – 876 с.
8. Сисоєва С. О. Інформаційна компетентність фахівця : теорія та практика формування. Навчально-методичний посібник / Сисоєва С. О., Баловсяк Н. В. – Чернівці : Технодрук, 2006. – 208 с.

УДК 377

Іванова Н. А.,

заступник директора з НВР, викладач, керівник гуртка

Державного навчального закладу

«Мелітопольське вище професійне училище»;

Савва О. С.,

майстер виробничого навчання, викладач

Державного навчального закладу

«Мелітопольське вище професійне училище»;

Крашеніннік С. В.,

секретар навчальної частини

Державного навчального закладу

«Мелітопольське вище професійне училище»

**ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЄКТУ З НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ
ДОРΟΣЛИХ ДЛЯ ВИПУСКНИЦЬ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ
«ФРИЛАНС – ТВІЙ ШЛЯХ ДО УСПІХУ.
БУДЬ НЕЗАЛЕЖНА ТА ВПЕВНЕНА!»**

Нині надзвичайно актуальною є проблема співпраці закладів освіти з широким колом партнерів задля формування особистості здобувача освіти у відповідності до мети освіти. При формуванні світоглядних цінностей, професійних та загальних компетентностей здобувачів професійно-технічної освіти провідного значення набуває проблема становлення особистості молодшої людини під впливом різних соціальних інституцій. Важлива роль у цьому контексті відводиться виховній діяльності закладу освіти, яка має будуватися на основі широкої співпраці та синергії відповідних виховних можливостей родини, самого закладу освіти, організацій громадянського суспільства, самоврядних інституцій громади, органів місцевого самоврядування та державних установ, а також соціально відповідального бізнесу.

ДНЗ «Мелітопольське вище професійне училище» має значні досягнення у напрямку розширення співпраці та налагодження партнерств з місцевими стейкхолдерами, зокрема з представниками інституцій громадянського суспільства, за останні роки. З найактивніших та найрезультативніших громадських об'єднань, з якими працювало училище в різних напрямках, треба виокремити БО «БФ «Все можливо», БО «Соціальний фонд», ГО «Українська асоціація міст, що навчаються», ГО «Мелітопольська міська організація людей з інвалідністю», ГО «Мелітопольська волонтерська група «Патріот», ГО «Комітет Майбутнього. Солідарність і відповідальність», ГО «Центр громадянських ініціатив «Таврія», ГС «Соціальне підприємство «Центр освіти дорослих «Перший».

Саме висвітлення досвіду співпраці з Громадською спілкою «СП «ЦОД «Перший» у різних напрямках спільної діяльності, зокрема і у виховній роботі, є метою цієї публікації.

Меморандум про співпрацю ГС «СП «ЦОД «Перший» та ДНЗ «Мелітопольське ВПУ» було підписано в 2018 році в місті Мелітополі, з того часу розпочалася активна співпраця у реалізації освітніх програм професійного розвитку дорослих. Спочатку співпраця ґрунтувалась на використанні досвіду реалізації училищем освітніх програм з професійної підготовки та перепідготовки дорослого населення, з використанням партнерств з місцевими підприємствами, співробітників яких залучали до навчання на курсах неформальної освіти. Згодом співпраця розширилась і до реалізації освітніх програм ЦОД «Перший» широко залучалися педагоги училища: реалізовано багато освітніх програм з підвищення кваліфікації педагогів у різних актуальних напрямках – підвищення мовної компетентності, цифрової грамотності, формування здатностей до використання комп'ютерних технологій та застосунків для дистанційного навчання тощо. Також і тренерами освітніх програм Центру ставали безпосередньо педагоги училища.

Новим напрямком у співпраці з громадською спільнотою стало залучення здобувачів освіти до заходів з популяризації цінності навчання впродовж життя, які ЦОД «Перший» проводив на міському та регіональному рівні. Так, поступово, учні долучалися до громадської активності як волонтери, ставали учасниками освітніх заходів, а згодом вже тими дорослими, для яких проводилися освітні програми.

Надійним підґрунтям для розвитку співпраці стало те, що серед засновників та членів громадської спільноти є педагоги училища: заступник директора з навчально-виховної роботи, викладачі, керівники гуртків, майстри виробничого навчання. Саме завдяки потужній системі залучення учнів училища до громадської активності через гурткову роботу та роботу в Раді учнівського самоврядування, вдалося з'ясувати ті прогалини у формуванні певних компетентностей, т.з. «soft skills», які стримують подальший професійний розвиток випускників системи ПТО на ринку праці. На вирішення завдань щодо розвитку м'яких навичок була направлена робота педколективу у співпраці з громадськістю. За роки співпраці було реалізовано декілька освітніх проєктів, де здобувачі освіти Мелітопольського ВПУ ставали активними учасниками, формувалось певне ядро активу учнів училища, потенційно здатних до подальшого самовдосконалення та саморозвитку без постійної підтримки з боку наставників після випуску з училища.

В період воєнного стану з початку 2022/2023 навчального року училище працювало виключно за дистанційною формою навчання в умовах часткової релокації закладу до міста Запоріжжя. В цей період частина педагогічного та учнівського колективу була змушена переміститися до різних регіонів України, частина залишилась на тимчасово окупованій території, а частина потрапила за межі нашої країни. Постає непросте завдання підтримувати не лише освітній процес, а шукати нові можливості для того, аби мотивувати педагогів і здобувачів освіти до подальшого саморозвитку. І доволі результативно на цей виклик вдалося зреагувати саме засобами громадської активності та участі у проєктній діяльності.

Серед професій, за якими здійснюється навчання в Мелітопольському ВПУ, адаптуватися до дистанційної форми роботи найкраще вдалося педагогам та учням кулінарного напрямку. Завдяки активній позиції майстра виробничого навчання з професії «Кухар. Кондитер» Олександр Савви здобувачі освіти стали неодноразовими учасниками та переможцями багатьох конкурсів професійної майстерності, що були організовані НМЦ ПТО у Дніпропетровській області у співпраці з ГО «Асоціація рестораторів і готельєрів м. Дніпро», яка працює не лише з метою професійного розвитку кухарів та кондитерів, а й сприяє широкій популяризації гастрономічної спадщини України. З метою підтримки розвитку цього напрямку з цією організацією в 2023 році також було підписано меморандум про співпрацю.

Через участь у проектах у сфері професійного розвитку кухарів та кондитерів було проаналізовано ті проблеми, з якими наразі стикаються випускники нашого закладу:

- низький рівень сформованості підприємницьких навичок, податкової культури;

- недостатня інформованість про можливості пошуку додаткових ресурсів для подальшого професійного розвитку та самовдосконалення;

- відсутність навичок формування особистого бренду та низький рівень володіння комунікаційними навичками, включно з просуванням власних товарів та послуг через соціальні мережі та інші вільні майданчики;

- низький рівень сформованості компетентності до навчання протягом життя.

Одним зі шляхів підготовки випускників училища до професійної самореалізації на погляд педагогічного колективу нашого училища є формування підприємницьких навичок. Цей напрям підготовки поступово впроваджувався в освітній процес училища ще з 2019 року. До освітньої програми введено навчальні дисципліни «Основи галузевої економіки і підприємництва», «Основи підприємництва»; зацікавлені учні долучалися до гурткової роботи в межах програм «Лідер», «Медіаосвіта», «Соціальне підприємництво», «Компанія», а також брали участь в реалізації окремих тематичних проєктів у напрямку розвитку підприємницьких навичок у співпраці з різними громадськими організаціями та ініціативами.

На початку 2023/2024 навчального року в Запорізькій області ГО «Інтерньюз-Україна» розпочала реалізацію проєкту «Посилення спроможності очолюваних молоддю та жінками ОГС у розбудові та підтримці миру», що здійснюється у співпраці зі структурою ООН Жінки в Україні за підтримки уряду Норвегії. Підготовчий етап до реалізації цього проєкту включав мапування таких громадських ініціатив, очолюваних молоддю та жінками. Від імені учнівського самоврядування та педагогічної спільноти училища анкету зацікавленості до потенційної участі у цьому проєкті заповнила заступник директора з НВР Наталя Іванова. В ході співбесіди з менеджеркою проєкту з'ясувалося, що для участі у проєкті ведеться відбір зареєстрованих громадських організацій, які відповідають заявленій меті проєкту. Враховуючи наявний досвід співпраці

Мелітопольського ВПУ з ГС «СП «ЦОД «Перший», вирішено долучити до участі в цьому проєкті партнерства «Громадська спілка – ЗПТО».

Протягом жовтня-грудня 2023 року було сформовано ініціативну групу з педагогів училища та працівників ЦОД «Перший», які взяли участь в усіх підготовчих етапах проєкту з метою напрацювати ідеї власної міні-ініціативи. Команда вдало пройшла відбіркові етапи та виборола перемогу у конкурсі міні-проєктів з ідеєю проєкту «Фриланс – твій шлях до успіху. Будь незалежна та впевнена!». Проєкт передбачав реалізацію короткотермінового курсу для підвищення професійних навичок та потенціалу молодих жінок на ринку фриланс послуг.

Протягом січня-березня 2024 р. цей проєкт було успішно реалізовано для цільової аудиторії дівчат віком 18-30 років, випускниць профільних закладів професійної (професійно-технічної) освіти України з професій «Кухар», «Кондитер», «Бармен», які мають мінімальний практичний досвід роботи (або без досвіду) та бажають розвинути навички пошуку роботи на фрилансі та забезпечити власну фінансову свободу та незалежність.

Проєкт мав такі складові: 4 онлайн-заняття щодо основ діяльності на ринку фрилансу; 4 онлайн-заняття з просування у соцмережах; 2 онлайн-заняття з основ підприємницької діяльності; 2 менторські зустрічі з розробкою індивідуальних бізнес-ідей; презентація власних бізнес-ідей перед фаховим журі та вибір переможниць.

Для розширення можливості дівчат відповідної цільової аудиторії взяти участь у цьому проєкті було реалізовано широку інформаційну кампанію: підготовлено та опубліковано декілька анонсів про можливості проєкту в соціальних мережах організаторів та партнерів, розіслано прес-анонс проєкту до запорізьких ЗМІ. Інформаційного листа з формою онлайн заявки для участі направлено на адреси НМЦ ПТО всіх областей, департаменту освіти і науки Запорізької обласної державної адміністрації, безпосередньо до ЗПТО Запорізької області, які здійснюють підготовку за цільовими професіями проєкту, та, звісно, запрошено випускниць ДНЗ «Мелітопольське ВПУ». Перша хвиля таких листів принесла лише 25 заявок, а з досвіду реалізації багатьох курсів в онлайн режимі є розуміння того, що для того, аби 20 учасниць (такий був запланований результат проєкту) завершили навчання та виконали умови програми, необхідно здійснити попередній набір принаймні на 50 відсотків більше. Тож вирішено було здійснити додаткове анонсування можливості взяти участь у проєкті через інформування Директорату професійної освіти Міністерства освіти і науки України і саме ця стратегія принесла одразу результати – на фінальну дату прийому заявок було отримано 134 заявки від випускниць на учениць ЗПТО майже зі всіх областей України.

З отриманих заявок через моніторинг сторінок у соціальних мережах заявниць та описану у заявці мотивацію до участі у проєкті було сформовано список з 32 учасниць проєкту. Всіх відібраних учасниць було запрошено до закритого телеграм-чату, де відбувалась внутрішня комунікація за проєктом з тренерами та організаторами курсу. Старт освітньої складової проєкту відбувся

15 лютого 2024 року. Заходи проєкту тривали до 15 березня.

До проведення освітніх сесій проєкту було залучено найкращих тренерок ЦОД «Перший», які самі окрім викладацької діяльності також є фрилансерками і підприємницями. З боку ДНЗ «Мелітопольське ВПУ» в якості експерток до роботи в проєкті було залучено заступника директора з НВР Наталю Іванову і майстра виробничого навчання з професії «Кухар. Кондитер» Олександрю Савву, яка виступила координаторкою проєкту. До того ж, пані Олександра провела додатково одну менторську сесію і поділилася власним досвідом роботи в якості домашнього кондитера та підприємниці.

Як і було прогнозовано, не всі учасниці активно брали участь в освітніх заходах проєкту, до презентації власних результатів з успіхом підготувалось 8 фіналісток. За підсумками роботи дівчат на курсі командою організаторів та тренерок проєкту було обрано 2 переможниці, а ще 6 учасниць отримали заохочувальні призи та подарунки. Всі учасниці отримали поглиблену підготовку в напрямку розвитку власних послуг на ринку фрилансу, що стане їм у нагоді для подальшого розвитку власної справи. Отримані результати свідчать про достатній та високий рівень засвоєння матеріалів курсу, корисність для розвитку та вдосконалення учасниць, які були вмотивовані на отримання практичного ефекту. Протягом реалізації освітньої складової проводився моніторинг успішності засвоєння програми, а наприкінці проєкту учасницям було запропоновано заповнити анкету зворотного зв'язку. Аналіз анкет став матеріалом для подальшого вдосконалення освітньої програми і може стати основою для формування програми нового релізу курсу з фрилансу.

Основним висновком проєктної команди після впровадження проєкту стало підтвердження гіпотези про корисність та ефективність реалізованої освітньої програми для обраної цільової аудиторії. Серед ризиків, які прогнозувалися на початку розробки проєкту, справдилися майже всі, і команді вдалося їх мінімізувати завдяки передбаченим заходам. Зокрема команда була готова до недостатньої мотивації учасниць для активної роботи під час курсу. Тому велику увагу було приділено організації широкої інформаційної кампанії та прискіпливому відбору учасниць – в анкеті ставили питання щодо мотивації участі у курсі, аналізували соціальні мережі потенційних учасниць.

Статистичні дані про відвідування учасницями занять курсу засвідчили наявність об'єктивних (відсутність інтернету чи електрики) та суб'єктивних (низька мотивація, співпадіння робочого часу, інші особисті причини учасниць) причин. Тому для мінімізації наслідків було вирішено вести запис всіх онлайн-занять курсу та надавати його для перегляду всім у зручний час. При складанні графіку занять було враховано побажання учасниць проводити зустрічі у позаробочий час, а для підвищення мотивації – умовами курсу передбачили можливість переможницям отримати призи за найкращу роботу на курсі.

З неочікуваних ризиків – зіштовхнулися з проблемою залучення потенційних вмотивованих учасниць. І тут необхідно визнати прикрий факт, що педагогічний колектив деяких закладів ПТО, що отримали інформаційні повідомлення від Директорату ПТО МОН або від місцевих НМЦ ПТО, вкрай

нерозважливо віднеслися до питання інформування саме цільової аудиторії проєкту – пошуку саме тих вмотивованих випускниць своїх закладів, яким цей проєкт був би цікавим та корисним. Є навіть приклади, коли в заявці на участь у проєкті учениця у відповіді на питання «Ваша мотивація до участі у проєкті» зазначила «майстер сказала всій групі заповнити заявку» і ще декілька подібних варіантів, що свідчать про небажання педагогів провести аналіз запропонованої можливості і надати шанс отримати корисні знання саме тим, хто цього дійсно потребує.

Також великого впливу на результативність проєкту справив недостатній рівень попередніх знань багатьох учасниць, необхідний для опанування змісту програми. У відповідності до проведеного моніторингу попереднього рівня учасниць та їхніх очікувань, було внесено додаткові питання в теми тих блоків програми, що викликали найбільше питань у учасниць.

Проведена робота дозволила сформулювати такі рекомендації щодо підвищення ефективності реалізації подібного проєкту з метою мінімізації втрат: обов'язкове визначення попереднього рівня знань та рівня володіння професійними навичками потенційних учасниць в обраній сфері; з'ясування обмежень учасниць, що може стати перепорою для навчання; з'ясування мотивації та очікувань цільової аудиторії та їх релевантності програмі курсу шляхом проведення персональних співбесід; наявність та зрозумілість для учасниць чітких правил та умов участі у курсі на етапі відбору; врахування принципів навчання дорослих (андрагогічних підходів).

Таким чином, досвід впровадження зазначеного проєкту демонструє високий потенціал використання заходів з неформальної освіти дорослих у виховній роботі ЗПТО.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Про освіту» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст. 380). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>.
2. Новий досвід співпраці – нові висновки // Центр освіти дорослих «Перший». 15.05.2023. URL: <https://pershyi.org.ua/novij-dosvid-spiivpraci-novi-visnovki/>.
3. Фриланс – твій шлях до успіху. Будь незалежна та впевнена! // Центр освіти дорослих «Перший». 02.02.2024. URL: <https://pershyi.org.ua/frilans-tvij-shljah-do-uspihu-bud-nezalezhna-ta-vpevнена/>.

УДК 377

Ільєнко О. В.,

викладач української мови та літератури

Державного навчального закладу

«Запорізький професійний ліцей автотранспорту»

ВЗАЄМОДІЯ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ У ПРОВАДЖЕННІ ДІЯЛЬНОСТІ З НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ДЕРЖАВНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ «ЗАПОРІЗЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ ЛІЦЕЙ АВТОТРАНСПОРТУ»

Виховання, як важливе явище суспільного життя, здавна є провідною функцією людського суспільства. Сьогодні, зважаючи на актуальні зміни у соціальному, економічному і політичному житті України, постала проблема радикальної перебудови у сфері виховання.

Патріотичне виховання в умовах повномасштабного вторгнення рашизму є невід’ємною складовою національного виховання, головною метою якого є становлення самодостатнього громадянина-патріота України, готового до виконання громадянських і конституційних обов’язків, до успадкування духовних і культурних надбань українського народу, досягнення високої культури взаємин.

Державна національна доктрина визначила головну мету національно-патріотичного виховання на сучасному етапі – це передача молодому поколінню соціального досвіду, багатства духовної культури народу, його національної ментальності, своєрідності світогляду і на цій основі формування особистісних рис громадянина України: національної свідомості, розвинутої духовності, моральної, художньо-естетичної, правової, трудової, фізичної, екологічної культури, розвиток індивідуальних здібностей, таланту. Ключовим пріоритетом національно-патріотичного виховання при цьому є формування ціннісного ставлення особистості до українського народу, Батьківщини, держави, нації.

В основі виховного процесу в межах навчального закладу полягає система виховних відносин, що забезпечує взаємодію усіх учасників освітньо-виховного процесу – педагогів, батьків та здобувачів освіти – згідно з суспільно заданими цілями виховання: розквіт духовної сутності людини, яка має стати висококваліфікованим спеціалістом, займати чіткі національні, загальногосподарські позиції, бути активною у громадському житті, відповідальною за моральне становлення себе як особистості.

В Державному навчальному закладі «Запорізький професійний ліцей автотранспорту» Концепція національно-патріотичного виховання за крайні 3-4 роки реалізується у різноманітних формах виховної роботи: тематичні виховні години, відкриті виховні заходи патріотичного спрямування за участю військовослужбовців ЗСУ, військово-спортивні змагання до Дня ЗСУ, щорічні змагання «Козацька наснага», військово-патріотична спортивно-пошукова гра-квест «Хоробрі серця навколо нас» до Дня ЗСУ.

З 2023-2024 н.р. до арсеналу виховної роботи ДНЗ «ЗПЛА» додався волонтерський проєкт національно-патріотичного спрямування «Шануймо Героїв!», авторами якого є учасники освітньо-виховного процесу групи № 5.

В умовах військової агресії, коли на рідну землю прийшла війна, волонтерська діяльність для підлітків старшого віку є невичерпним джерелом набуття громадянської освіти та доречним способом реалізувати себе з користю для суспільства. Педагогічно спрямована соціальна волонтерська діяльність є потужним засобом розвитку особистості, її соціалізації та духовного становлення. Волонтерська діяльність цілком доречна для вікової групи старших підлітків і обґрунтована на законодавчому рівні: з 2011 року в Україні запроваджено правову основу волонтерства – Закон України «Про волонтерську діяльність». Зауважимо, що відповідно до чинного законодавства (ст. 7 Закону України «Про волонтерську діяльність») особи віком від 14 до 18 років можуть здійснювати волонтерську діяльність за згодою батьків або осіб, що їх замінюють. Таким чином, учасниками волонтерського проєкту «Шануймо Героїв!» є не лише здобувачі освіти, а також їх батьки та рідні.

Особистісно зорієнтована розвивальна взаємодія суб'єктів є провідною моделлю виховної діяльності в рамках волонтерського проєкту «Шануймо Героїв!». Суб'єкт-суб'єктні взаємини між учасниками нашого проєкту реалізуються через розуміння виховного процесу, в якому відсутні стандарти та примус. Педагогічний вплив здійснюється на основі створення середовища з оптимальними передумовами формування особистісної самостійної активності, розкриття творчого потенціалу і стимулювання саморозвитку.

Волонтерська діяльність здобувачів освіти ДНЗ «ЗПЛА» в рамках проєкту «Шануймо Героїв!» реалізується через безпосередню взаємодію із захисниками України – військовослужбовцями ЗСУ, воїнами ТерО, військовими медиками, волонтерами, представниками благодійних фондів та громадських об'єднань і втілюється у художньо-літературній формі – Листівка Подяки. На аркуші ватману формату А4 з одного боку художньо оформлюється зображення (емблема військової частини чи медичної служби або просто мотиваційний малюнок на патріотичну тематику), а на зворотному боці аркуша здобувачі освіти та їх батьки пишуть слова подяки і побажання.

Особливою умовою у цій діяльності є отримання відповіді на Листівку Подяки: це може бути офіційна Грамота або Подяка, фото чи відеосюжет зі словами побажань юнацтву. Така взаємодія надає особливого змісту волонтерській діяльності здобувачів освіти, утворює взаємопідтримку в суспільстві як неодмінну умову існування людини заради торжества справедливості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Про волонтерську діяльність», джерело посилання <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text> (дата звернення 08.04.2024 р.);

2. Концепція національно-патріотичного виховання, джерело посилання <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0527729-22#n12> (дата звернення 08.04.2024 р.).

УДК 377

Кузнєцова О. І.,

заступник директора з НВР

Державного навчального закладу

«Сєверодонецький професійний ліцей»

СТВОРЕННЯ СПРИЯТЛИВОГО СЕРЕДОВИЩА У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ДЛЯ ПРОДУКТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Оптимізація виховної роботи в закладах професійної освіти включає в себе широкий спектр заходів та стратегій, спрямованих на покращення виховного процесу і створення сприятливого середовища для розвитку здобувачів освіти. Взаємодія та синергія ролей в нашому ліцеї відбувається завдяки створенню систематизованих та цілеспрямованих виховних програм, які враховують особливості здобувачів освіти, сприяють їхньому всебічному розвитку та вихованню патріотизму, толерантності, відповідальності, тощо. Наш заклад забезпечує дружню атмосферу, підтримку, взаєморозуміння та співпрацю між здобувачами освіти та педагогічним колективом. В закладі систематично проводяться різноманітні виховні заходи, які висвітлено в соціальних мережах. Ліцей підтримує партнерство з батьками, надає вичерпні консультації щодо своєї роботи, заохочує до спільних заходів.

Комунікація відбувається завдяки використанню технічних засобів для забезпечення злагодженої роботи та своєчасного зворотного зв'язку.

Чати в месенджерах полегшують комунікацію між усіма учасниками освітнього процесу в умовах дистанційної роботи, дають можливість публікувати оголошення та проводити опитування здобувачів освіти, можуть бути засобом підтримки неформального спілкування для здобувачів освіти.

Спільні гугл таблиці та інші варіанти електронного документообігу надають можливість швидко узгоджувати плани та заходи, полегшують звітування, сприяють залученню всіх учасників освітнього процесу.

Сторінки закладу в соцмережах є зручним засобом надання цікавої та корисної інформації учасникам освітнього процесу, інформування про події та заходи, відзначення досягнень учасників освітнього процесу, як педагогів так і здобувачів освіти (джерело доступу: <https://www.facebook.com/groups/spl53/>, https://www.instagram.com/dnz_spl/).

Особлива увага приділяється підтримці ментального здоров'я всіх учасників освітнього процесу.

В закладі проводяться регулярні зустрічі в рамках програми підтримки ментального здоров'я «Ти як?». Учасники освітнього процесу ознайомлені з платформою самодопомоги, з техніками першої психологічної допомоги, з вправами та техніками нормалізації власного стану в кризових ситуаціях.

Соціально-психологічна служба ліцею своєчасно реагує на запити учасників освітнього процесу, які стосуються навичок стресостійкості, підтримки психологічного комфорту в навчальних групах, створення сприятливої атмосфери співпраці та взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу.

Волонтерська робота. Одна з ідей, що поєднують колектив в цей важкий час – волонтерська підтримка військових та цивільних українців. Здобувачі освіти та працівники ліцею активно долучаються до волонтерських ініціатив та започатковують власні.

З початку 2022 року психологічна служба ліцею надає психологічні консультації для військовослужбовців та їх родин в рамках ініціативи Національної психологічної асоціації #ЯБУДУТВОЇМТИЛОМ (джерело доступу: <https://www.npa-ua.org/wearestrong>).

Здобувачі освіти за професією «Кравець», разом з майстринею виробничого навчання регулярно долучаються до пошиття білизни, шкарпеток, адаптивного одягу для військових.

Майбутні перукарі та перукарки під контролем своїх майстринь виробничого навчання роблять стрижки для військових у шпиталях та для вимушених переселенців в державних гуртожитках та шелтерах.

Наш заклад відкритий до співпраці з активною молоддю.

На початку 2024 року Северодонецький професійний ліцей взяв участь в організації навчального курсу з Української жестової мови для взаємодії в кризових ситуаціях.

Молодіжна команда Українізація.deaf в рамках реалізації міжнародного проекту UPSHIFT звернулась до адміністрації нашого закладу з пропозицією долучитись до організації та проведення курсу з української жестової мови з метою привернення уваги до підвищеної небезпеки для людей з порушеннями слуху під час війни. Курс пройшов в онлайн форматі для чотирьох навчальних груп. Всі слухачі та слухачки курсу пройшли тестування, на основі якого отримали сертифікати. Надалі курс для ознайомлення буде розміщено на платформі Ютуб для всіх бажаючих (джерело доступу: <https://www.youtube.com/@Ukrainianizationdeaf>).

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Від тривожності до рівноваги: історії вчительок, які боролися зі страхами за допомогою EMDR-терапії // Нова українська школа. 30.06.2022. URL: <https://nus.org.ua/articles/vid-tryvozhnosti-do-rivnovagy-istoriyi-vchytelok-yaki-borolysya-zi-strahamy-za-dopomogoyu-emdr-terapiyi/>

2. Стійкість для стійких: 20 коротких відео із практиками для дітей і дорослих // Нова українська школа. 14.04.2022. URL: <https://nus.org.ua/articles/stijkist-dlya-stijkyh-20-korotkyh-video-iz-praktykamy-dlya-ditej-i-doroslyh/>

УДК 377

Перловська М.В.,
заступник директора з НВР
Золотівського професійного ліцею

КЛАСНИЙ КЕРІВНИК В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ: ВИКЛИКИ, ВИМОГИ, МЕТОДИ РОБОТИ ТА ВЗАЄМОДІЯ В ПЕДАГОГІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Анотація. Аналіз роботи класного керівника в умовах правового режиму воєнного стану: форми та методи роботи, вимоги до організації роботи. Система контролю за організацією роботи класного керівника.

Ключові слова: класний керівник, здобувачі освіти, платформа дистанційного навчання.

Вступ. Класний керівник – ключова фігура освітнього процесу, творча, стресостійка особистість, ерудована, має моральний авторитет, швидко адаптується до умов сьогодення та знаходить дієві форми та методи дистанційної роботи з вихованцями, професійна переорієнтація педагога [1, 465].

Результати роботи. Відповідно до Положення про класного керівника Золотівського професійного ліцею:

класний керівник – це педагогічний працівник, який здійснює педагогічну діяльність з колективом навчальної групи професійно-технічного навчального закладу, окремими учнями, їх батьками, організацію і проведення позаурочної та культурно-масової роботи, сприяє взаємодії учасників навчально-виховного процесу в створенні належних умов для виконання завдань навчання і виховання, самореалізації та розвитку учнів, їх соціального захисту [2].

В умовах повномасштабної війни із російською федерацією навантаження класного керівника значно збільшилося: онлайн-бесіди, онлайн-зустрічі, телефонні консультації та спілкування із батьками/опікунами та вихованцями, контроль та організація роботи здобувачів освіти.

В таких емоційно-напружених умовах класний керівник працює 24/7 без вихідних, завжди на зв'язку, щоб надати консультацію, підтримати психологічно та емоційно своїх вихованців.

Керівництво ліцею намагалося ввести часові рамки для спілкування класних керівників із батьками/опікунами та вихованцями до 19.00 год., але впровадження виявилось неконструктивним.

Але війна внесла корективи, тому на засіданні методичної комісії класних керівників було переглянуто та внесено зміни до Циклограми роботи класного

керівника: додано роботу із електронними журналами, всі матеріали щодо проведеної роботи класного керівника із групою зберігаються в електронному варіанті, додано розділ «Виховна робота» на платформі дистанційного навчання Moodle та підрозділи «Соціальний педагог», «Класні керівники та майстри в/н».

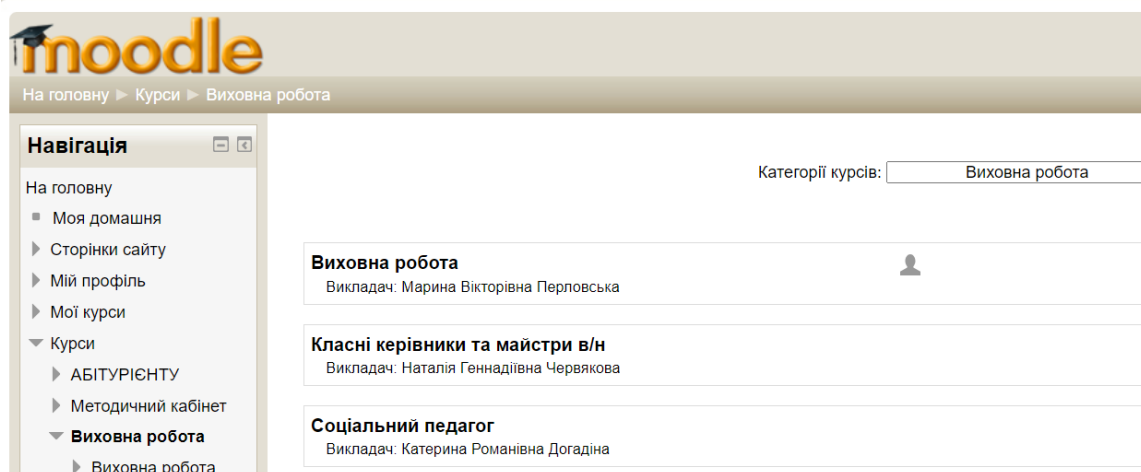

Рис. 1

Вкладка «Виховна робота» включає в себе наступні розділи:

- Методичні рекомендації;
- Листи Міністерства освіти і науки, Департаменту освіти і науки Луганської облдержадміністрації, НМЦ ПТО у Луганській області;
- План виховної роботи на рік та місяць;
- Національно-патріотичне виховання;
- Документація класного керівника;
- Інформаційно-методичні матеріали;
- Виховні години;
- Література для використання;
- Безпека життєдіяльності;
- Відеоматеріали.

Даний розділ направлено на розвантаження класного керівника від пошуку матеріалів і допомагає в організації роботи, проведенні годин спілкування, ознайомлює із основними нормативно – правовими документами.

Дієва організація контролю роботи класного керівника у дистанційному режимі, відповідно до законодавства, була сформована під час карантину у 2020 році. Тому під час дистанційної роботи в умовах воєнного стану перевірка роботи класного керівника не викликала зайвих питань. В усіх класних керівників створено групи в месенджерах для спілкування із своїми вихованцями, до даних груп підключено і заступників директора Золотівського професійного ліцею. Також заступник директора Золотівського професійного ліцею із навчально-виховної роботи має посилання до проведення онлайн виховних годин, тому може підключитися та проконтролювати проведення виховного заходу.

Система контролю за роботою класного керівника побудована в дистанційних умовах логічно, структуровано та має підтвердження дієвості. Заступником директора з навчально-виховної роботи розроблено певні таблиці, які заповнюються класним керівником та відправляються на перевірку щотижня та щомісяця (наприклад моніторинг стану здоров'я/поранення; моніторинг місцезнаходження; моніторинг виконання завдань у системі дистанційного навчання Moodle; моніторинг здобувачів освіти пільгової категорії; моніторинг здобувачів освіти сиріт, позбавлених батьківського піклування та осіб їх числа; моніторинг індивідуальної роботи із батьками/опікунами тощо).

В умовах дистанційного навчання, під час воєнного стану на класного керівника покладається, ще більше роботи, ніж під час очного навчання: цілодобовий зв'язок (учні можуть зателефонувати будь-якої миті, а педагог завжди відповідає), підтримка, надання консультацій учням/батькам (тематика різна – від оформлення документів до простого спілкування), збереження контингенту закладу освіти, створення флешмобів, участь у семінарах, вебінарах, профорієнтаційна робота, роз'яснювальна робота, постійне підвищення кваліфікації, пошук нових методів та форм роботи, ознайомлення із питаннями психологічної допомоги у межах компетенції тощо.

Питання організації виховної роботи під час дистанційного навчання в умовах правового режиму воєнного стану в Золотівському професійному ліцеї заслухано на засіданнях педагогічної ради та методичної ради.

Висновки. В умовах дистанційного навчання класний керівник має значно більше навантаження, ніж під час очного навчання, що може призвести до емоційного вигорання, тому керівництву закладів освіти необхідно правильно побудувати методичну, організаційну та психологічну підтримку класних керівників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Зайченко І.В. Педагогіка. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів, 2-е вид. – К., «Освіта України», «КНТ», 2008. – 528 с.

2. Наказ МОН № 489 від 29.06.06 року Про затвердження Змін до Положення про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти.

3. Права та обов'язки класних керівників <https://naurok.com.ua/post/prava-ta-obov-yazki-klasnih-kerivnikiv> (дата звернення 01.04.2024 р.)

4. Дещо про функції та обов'язки класного керівника <https://osnova.com.ua/descho-pro-osnovni-funktsi-ta-obovyazki-klasnogo-kerivnika/> (дата звернення 31.03.2024 р.)

УДК 377

Скомороха Н. П.,

заступник директора з НВР

Державного професійно-технічного навчального закладу

«Шосткинське вище професійне училище»

СИСТЕМА РОБОТИ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ З ОБДАРОВАНИМИ УЧНЯМИ: ПРОБЛЕМИ, ЗДОБУТКИ, ПЕРСПЕКТИВИ (З ДОСВІДУ РОБОТИ)

Заклад професійної освіти є одним із найважливіших інститутів соціалізації підростаючого покоління, потужним механізмом впливу на процес адаптації до соціального середовища здобувача освіти, як соціально активного члена суспільства. Соціокультурний простір ЗП(ПТ)О стимулює процес позитивної соціалізації учнів – тут формуються ціннісні соціальні норми та соціальна поведінка, здобувач освіти здобуває навички колективної співпраці, вчиться жити у соціумі.

Для успішної реалізації поставлених завдань щодо соціалізації особистості та виявлення обдарованої молоді в Державному професійно-технічному навчальному закладі «Шосткинське вище професійне училище» у першу чергу проводять аналіз контингенту, що дає змогу педагогічному колективу обрати методи та форми роботи з учнями.

Свою роботу соціально-психологічна служба планує, враховуючи особливості контингенту учнів училища і методичну направленість навчального закладу. Основними завданнями є: створення умов для успішної адаптації учнів нового набору, забезпечення сприятливих умов формування особистості, розвиток творчих здібностей, орієнтація учнів на необхідність своєчасного набуття ключових компетентностей – навчальних, здоров'язберігаючих, загальнокультурних, громадянських, інформаційно-комунікативних.

Такі заняття дозволяють учням своєчасно замислитись над важливим питанням: як саме навчитися «тримати кермо свого життя в своїх руках», що є дуже важливим для формування самосвідомості і саморегуляції.

З метою виявлення здібностей, творчих інтересів для першокурсників проходять заходи «Алло, ми шукаємо таланти», «Драйвовий стартап», «Талановита молодь ВПУ».

У подальшому виявлені нахили учнів враховуються у навчально-виховному процесі. Це і участь в олімпіадах, конкурсах, фестивалях тощо.

У навчальному закладі створено інформаційний банк даних «Обдарованість».

За якими ж напрямками здійснюється робота педагогів з обдарованими учнями?

1. На уроках – індивідуальна диференційована робота.
2. Гурткова робота з предмета.
3. Позакласні заходи у межах предметних тижнів.
4. Участь в олімпіадах різного рівня.

5. Участь у творчих конкурсах різного рівня.

6. Театралізовані свята, позакласні тематичні заходи, флешмоби, акції тощо.

Одним з пріоритетних напрямків роботи з обдарованою учнівською молоддю в училищі є позаурочна робота. У закладі існують такі напрямки гурткової роботи: спортивні секції, гуртки художньої самодіяльності, гуртки технічної творчості, предметні гуртки.

Широкий вибір гуртків дозволяє найбільш повно задовольнити різнобічні інтереси учнів, оскільки створюються на основі спільності захоплень, здібностей учнів.

Керівники гуртків розвивають самостійну творчу активність вихованців, формують навички творчої діяльності, застосовують такі методи і форми навчання на заняттях, які допомагають виробити стійкий інтерес до певного виду діяльності, зацікавленості.

В закладі організовано роботу таких гуртків: «Калейдоскоп майстерності», «Ментальне здоров'я», «Історико-краєзнавчий», «Я – Волонтер», «Агітбригада», «Художньої самодіяльності». Працює спортивний клуб «Акваріус».

Одним із важливих напрямків роботи із творчо обдарованою особистістю є формування в учнів активної громадянської позиції. Цьому сприяє учнівське самоврядування – простір для розвитку особистості. Це розширення діяльності дорослих і учнів – членів єдиного колективу – і можливостей для їх об'єднання, творчого пошуку, виявлення ініціативи, розвиток організаційних навичок. Це можливість навчитися жити й працювати за законами демократичного суспільства, де існують гуманістичні відносини між людьми.

Сфери діяльності органів самоврядування різні. Координує роботу учнівського самоврядування учнівський парламент, до складу якої входять голови центрів: «Центр з питань навчання», «Центр з питань дозвілля», «Центр з питань спорту», «Центр з питань дисципліни і порядку», «Центр з питань інформації», «Центр з питань суспільно корисних справ». Кожен центр має свої обов'язки і несе відповідальність за певний напрямок діяльності самоврядування.

З метою самореалізації учнів у нашому закладі проводиться активна систематична позаурочна робота. «Живемо на повну» – під таким гаслом проходять численні спортивні змагання, свята, концертні програми, флешмоби, акції вже декілька років поспіль.

В училищі реалізовані масштабні проекти: «Пам'ять жива», Фестиваль родинної кухні, «Інженерний тиждень», «Об'єднаймося ж, брати мої!», «Безпека та мир в Україні», «Навчальні проекти загальноосвітніх дисциплін», «Стежками Кобзаря», «З Україною в серці», «Національний тиждень поезії», «Відбудуємо країну разом» та ін.

В умовах війни значна кількість проектів реалізувалися онлайн. Вся інформація про проведення заходів у закладі висвітлюється на сайті училища, у соціальних мережах, відео розміщені на ютуб-каналі.

Результатом такої роботи з обдарованими учнями є щорічні переможці та призери обласних етапів Всеукраїнських учнівських олімпіад з базових предметів, учнівських проєктів, конкурсів професійної майстерності. Спостерігається позитивна динаміка щодо збільшення кількості призових місць.

З кожним роком зростає популярність інтелектуальних конкурсів. Окрім традиційних конкурсів «Кенгуру» і «Левеня», «Колосок», учні долучилися до участі у конкурсі з інформатики – «Бобер», з англійської мови – «Грінвіч», у Всеукраїнській грі «Соняшник».

З метою створення сприятливих умов для самовизначення і самореалізації учнів, підтримки та стимулювання розвитку обдарованих учнів вже стало гарною традицією на кінець навчального року проводити День Кар'єри, що перетворюється вже у величне свято, так сказати «Вернісаж особистостей», на якому нагороджуються кращі учні, які протягом року захищали честь закладу, здобуваючи перемогу в олімпіадах, різноманітних конкурсах, фестивалях художньої самодіяльності та спортивних змаганнях, брали активну участь у житті училища. День Кар'єри вшановує здобувачів освіти, які проявили себе протягом навчального року і мають здобутки за певними номінаціями (вони змінюються за потребою часу). В минулому році вони були наступними: волонтер року, журналіст року, спортивний олімп, творче сузір'я, лідер року, молодіжне підприємництво, екологічна ліга, ТОП ВПУ – 2023.

День кар'єри є потужним мотиваційним фактором як моральної, так і матеріальної підтримки обдарованих учнів, їхніх керівників та батьків, одним із способів створення ситуації успіху, що в свою чергу дозволяє реалізувати виховні задачі.

Системна робота з обдарованими учнями дала свої результати: ми отримали насичений виховний простір, який сприяє створенню, розвитку і забезпеченню ефективного функціонування виховної системи училища, співдіяльності педагога та здобувача освіти.

Сучасний освітній процес має не тільки формувати необхідні компетенції, надавати ґрунтовні знання з різних предметів, але й формувати громадянина, духовної морально зрілу особистість, готову протистояти викликам глобалізації життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Філіпчук Г. Національна ідентичність: культурно-освітній вимір: Монографія. Чернівці: Друк Арт, 2016.
2. Шкільна І. М. Виховання відповідальності як вияву моральної самосвідомості у старших підлітків / Матеріали УІ Міжнародного фестивалю 28 педагогічних інновацій у 2-х т. Т.1 / [Упор. Назаренко Г.А.]. Черкаси: ЧОПОПП, 2015.
3. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді: URL: <http://ippo.kubg.edu.ua/archives/6436>

4. Антонова О.Є. Система роботи з обдарованими учнями у закладах нового типу (досвід роботи шкіл м. Житомира) // Науково–методична співпраця в системі університет – середній та вищий навчальний заклад / За ред. О.А. Дубасенюк : Зб. наук.-метод. праць. – Житомир : Житомирський держ. ун-т, 2004. – С. 64-76.